

1537. Toplantı, 15-17 Eylül 2025 (DH)

İnsan Hakları

H46-40 Kavala v. Türkiye (Başvuru No. 28749/18)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının icrasının denetimi

Referans belgeler

CM/Del/Dec(2025)1531/H46-38 ; DH-DD(2025)999 ; DH-DD(2025)1005 ; DH-DD(2025)1027

Başvuru	Dava	Karar tarihi	Kesinleşme tarihi	Sınıflandırma göstergesi
28749/18	KAVALA	10/12/2019 11/07/2022 (46 § 4)	11/05/2020 Büyük Daire	Acil bireysel önlem ve karmaşık sorun

Davanın konusu

Başvuran, 18 Ekim 2017 tarihinde göz altına alınmış ve 2013 yılındaki Gezi Parkı olayları bağlamında hükümeti devirmeye teşebbüs (Türk Ceza Kanunu'nun 312. maddesi) ve Temmuz 2016'daki darbe girişimi bağlamında anayasal düzeni devirmeye teşebbüs etmekle (Türk Ceza Kanunu'nun 309. maddesi) suçlarından tutuklanarak cezaevine konulmuştur.

Mahkeme, 10 Aralık 2019 tarihli kararında, bu yakalanma ve tutukluluk halinin, başvuranın bir suç işlediğine dair makul şüpheyi destekleyecek delil olmaksızın gerçekleştirildiğini (Sözleşme'nin 5 § 1 maddesinin ihlali) ve ayrıca, başvurunu susturmak ve diğer insan hakları savunucularını caydırmak gibi farklı bir amaç güttüğünü (5 § 1 ile bağlantılı olarak 18. maddenin ihlali) tespit etmiştir. Mahkeme ayrıca, Anayasa Mahkemesinin başvuranın tutukluluğuna ilişkin şikayetini incelemesi için geçen sürenin (bir yıl, dört ay ve 24 gün) kişisel özgürlüğünün söz konusu olması göz önüne alındığında yeterince "ivedi" olmadığını belirtmiştir (5 § 4).

Mahkeme, 46. madde uyarınca, ihlalin niteliği nedeniyle, ihlali gidermek için gerekli önlemler konusunda gerçek bir takdir alanı bulunmadığını ve başvuranın tutukluluğunun devamının, 5 § 1 ve 5 § 1 ile bağlantılı olarak 18. madde ihlalinin uzamasına ve davalı devletin Sözleşme'nin 46 § 1 uyarınca Mahkeme kararlarına uyma yükümlülüğünün ihlaline yol açacağını belirtmiştir. Bu nedenle, hükümetin başvurucunun tutukluluğuna son vermek ve derhal serbest bırakılmasını sağlamak için her türlü tedbiri alması gerektiğine karar vermiştir.

Ancak başvuru sahibi serbest bırakılmamış ve Komite, Sözleşme'nin 46 § 4 maddesi uyarınca, Türkiye'nin 46 § 1 maddesi kapsamındaki yükümlülüğünü, özellikle Mahkeme'nin 46 maddesi kapsamındaki yönlendirmesi ve gerekli bireysel tedbirler bakımından yerine getirip getirmediği hususunu Mahkeme'ye iletmıştır.

11 Temmuz 2022 tarihinde verilen *Kavala* (46 § 4) kararında, Büyük Daire Türkiye'nin 46 § 1 kapsamındaki yükümlülüğünü yerine getirmediğine karar vermiştir. Mahkeme, Türkiye'nin bildirdiği tedbirlerin, Taraf Devletin *Kavala* kararının "*sonuçları ve ruhu*" ile uyumlu bir şekilde "*iyi niyetle*" hareket ettiği veya Mahkeme'nin bu kararda ihlal edildiğini tespit ettiği Sözleşme haklarının korunmasını pratik ve etkili hale getirecek şekilde hareket ettiği sonucuna varmasına izin vermediğini değerlendirmiştir.

İcra aşaması

Bireysel tedbirler

1. İç hukuktaki başlıca gelişmeler

25 Nisan 2022 tarihinde, Ağır Ceza Mahkemesi, başvurunu hükümeti zorla devirmeye teşebbüs etmekten (Türk Ceza Kanunu'nun 312. maddesi) ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına çarptırmış ve Türk Ceza Kanunu'nun 328. maddesi uyarınca casusluk suçlamasından beraat ettirmiştir. Anayasal düzenini devirmeye teşebbüs suçuna ilişkin Türk Ceza Kanunu'nun 309. maddesi kapsamındaki suçlamalarla ilgili olarak, Ağır Ceza Mahkemesi, başvuranın eylemlerinin bir bütün olarak sadece 312. maddede belirtilen suçu oluşturduğuna karar vermiştir.

9 Haziran 2022 tarihinde, başvuran, mahkumiyetinin ardından tutukluluğunun hukuka aykırı olduğunu ileri sürerek Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunmuştur. Bu dava derdestir.

28 Eylül 2023 tarihinde Yargıtay, Ağır Ceza Mahkemesinin kararını onamıştır. Böylece, başvuranın zorla hükümeti devirmeye teşebbüs suçundan (Türk Ceza Kanunu'nun 312. maddesi) mahkumiyeti ve ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası kesinleşmiştir.

24 Ekim 2023 tarihinde, başvuran kesinleşen mahkumiyeti ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesine yeni bir başvuruda bulunmuştur. Özellikle, mahkumiyeti ve devam eden tutukluluğu nedeniyle özgürlük ve güvenlik hakkı, adil yargılanma hakkı, özel ve aile hayatına saygı hakkı, ifade özgürlüğü, toplanma ve dernek kurma özgürlüğü, "kanunsuz ceza olmaz" ilkesi ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Bu başvuru da Anayasa Mahkemesi önünde derdestir.

18 Ocak 2024 tarihinde başvuran, kesinleşmiş mahkumiyetine yol açan ceza yargılaması hakkında Sözleşme'nin çeşitli maddelerine dayanarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yeni bir başvuru yapmıştır. Mahkeme, 21 Mart 2024 tarihinde bu başvuruyu hükümete bildirmiştir.

2. Bakanlar Komitesi tarafından alınan önlemler

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin 11 Temmuz 2022 tarihinde *Kavala* (46 § 4) kararını vermesinden bu yana Bakanlar Komitesi, Komite Başkanı ve Avrupa Konseyi'nin diğer organları tarafından alınan önceki önlemler hakkında bilgi, 1531. Toplantı için hazırlanan Notlarda bulunabilir.¹ Başvuranın tutukluluğuyla ilgili bireysel önlemler, Bakanlar Komitesi'nin her olağan ve insan hakları (DH) toplantısında incelenmektedir.

1531. Toplantısında (Haziran 2025) (DH)² kabul edilen son kararlarında, Komite, Türkiye Adalet Bakan Yardımcısı'nın toplantıya katılımını ve 22 ve 23 Mayıs 2025 tarihlerinde Türkiye'ye gerçekleştirilen üçüncü üst düzey ziyaret sırasında ve sonrasında devam eden diyalogu memnuniyetle karşılamıştır. Aynı zamanda, Mahkeme'nin kesin bulgularına ve Komite'nin yetkililere Kavala'nın derhal serbest bırakılmasını sağlayan kararlarına rağmen, Kavala'nın hala tutuklu kalmasından duyduğu derin endişeyi yinelemiştir. Komite, bir kez daha tüm Türk yetkilileri, bu durumu daha fazla gecikme olmaksızın düzeltmek için tüm olası seçenekleri değerlendirmeye çağırıştır. Komite, yetkilileri, Türkiye'nin Sözleşme'ye göre Mahkeme'nin iki kararını yerine getirme konusundaki koşulsuz yükümlülüğünü yerine getirmek amacıyla, Mahkeme'de görülen yeni *Kavala* davasının dostane çözüm *de dahil olmak üzere*, mevcut tüm araçlarla ivedi, somut ve sonuç odaklı ilerleme sağlamak için çabalarını güçlendirmeye çağırıştır. Komite, bu konuda yetkilileri daha fazla gecikme olmaksızın bir sonuca varmaya çağırıştır. Komite ayrıca, Kavala'nın bekleyen başvuruları ile ilgili olarak Türkiye Anayasa Mahkemesi'nin Sözleşme'ye uygun bir karar vermesinin, yeniden yargılama için usulî bir imkân sağlama bakımından en önemli yolu olduğunu ve başta yargı olmak üzere tüm Türk makamlarının, Sözleşme uyarınca Mahkeme'nin kararlarını uygulama konusunda ortak sorumluluk ve koşulsuz yükümlülükleri olduğunu vurgulamıştır. Komite, yetkilileri bir kez daha, Anayasa Mahkemesinin Kavala'nın iki başvurusunu, Sözleşme'nin 18. ve 46 § 4 uyarınca Mahkeme'nin gerekçesini tam olarak dikkate alarak derhal karara bağlamasını sağlamak için mümkün olan tüm önlemleri almaya çağırıştır.

¹ CM/Notlar/1531/H46-38, Haziran 2025.

²CM/Del/Dec(2025)1531/H46-38.

3. Yetkililer tarafından yapılan güncel bilgilendirmeler (DH-DD(2025)999)

5 Eylül 2025 tarihinde, yetkililer , özellikle iç hukuk işlemlerinin sonucu ve başvuranın Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde bekleyen şikayetleri hakkındaki önceki sunumlarını tekrarlamışlardır. Eski Genel Sekreterin Kasım 2023'te Türkiye'ye yaptığı ziyaretin, Şubat ve Ekim 2024 ile Mayıs 2025'te üç üst düzey teknik toplantıya yol açtığını belirten yetkililer, Sözleşme sisteminin etkinliği için kararların uygulanmasının öneminin farkında olduklarını ve *Kavala* kararının karmaşıklığını aşmak için, kararın verilmesinden bu yana, Avrupa Konseyi ile her zaman yapıcı bir işbirliği içinde hareket ederek kararın uygulanması için yakın bir şekilde çalıştıklarını vurgulamışlardır.

Yetkililer, Komite'nin Haziran 2025 tarihli kararlarına ilişkin adımların atılmasının "farklı makamların katılımıyla gerçekleştirilmesi gereken üst düzey bir değerlendirme gerektirdiğini" vurgulamışlardır. Hem ulusal hem de uluslararası gündemin yoğunluğu nedeniyle, bu sürecin sınırlı bir hızda ilerlediğini kaydetmişlerdir. Ayrıca, son DH toplantısından bu yana, devam eden üst düzey teknik diyalog çerçevesinde, ilgili makamların bu konuda değerlendirme toplantıları düzenlediklerini ve bazı çalışmalar yürüttüklerini belirtmişlerdir. Değerlendirme süreci halen devam etmektedir."

Yetkililer ayrıca, başvuran ile aynı Gezi Parkı davasında birlikte yargılanan sanıklardan biri olan *Tayfun Kahraman* davasında Anayasa Mahkemesinin verdiği son karara atıfta bulunmuşlardır. Anayasa Mahkemesi, 31 Temmuz 2025 tarihinde bu davada, Anayasa'ya aykırı olarak adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin kısa bir karar vermiştir. Bu Notların hazırlanması sırasında, gerekçeli karar henüz yayımlanmamıştır. Yetkililer, Anayasa Mahkemesinde *Kavala*'nın iki başvurusu hakkında, Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular hakkında karar vermeye başladığını belirtmiş ve ikincilik ilkesine uygun olarak başvuranın Anayasa Mahkemesine yaptığı şikayetlerin sonucunun beklenmesi gerektiğini savunmuştur. Anayasa Mahkemesi bir ihlal tespit ederse, bu durum yeniden yargılama ve başvuranın serbest bırakılmasıyla sonuçlanabilir.

Son olarak, yetkililer, ülkenin özellikle "Terörsüz Türkiye" süreci bağlamında yoğun bir siyasi faaliyet döneminden geçtiğini belirtmiştir. Bu süreç kapsamında, Ağustos ayında partiler üstü bir Parlamento Komisyonu ("Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu") kurulmuştur. Komisyonun çalışmaları, "toplumsal uyumu güçlendirmek, ulusal dayanışma ve kardeşliği pekiştirmek ve özgürlük, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü teşvik etmek" amacıyla yürütülmektedir. Yetkililer, bu girişimin önemli sonuçlar verebileceğini belirtmektedirler.

4. Başvuranın en son Kural 9.1 bildirimi (DH-DD(2025)999)

Başvuranın temsilcileri, önceki sunumlarını yinelemişler ve Komite'ye, *Kavala*'nın serbest bırakılması veya Türkiye Anayasa Mahkemesi'nde bekleyen iki başvurusu konusunda, bunların öncelikli olarak ele alınması yönündeki taleplerine rağmen herhangi bir gelişme olmadığını bildirmişlerdir.

Başvuranın temsilcisi, Anayasa Mahkemesinin *Tayfun Kahraman* davasında verdiği yukarıda belirtilen karara atıfta bulunarak, *Kahraman*'ın *Kavala*'nın ikinci başvurusu yapıldıktan üç gün sonra Anayasa Mahkemesine şikayette bulunduğunu vurgulamıştır. Anayasa Mahkemesi'nin 31 Temmuz 2025 tarihinde yayınladığı kısa kararda, "savcının iddiaları ve *Kahraman*'ın bu iddialara alt mahkemeler tarafından ileri sürülen itirazları hakkında ilgili ve yeterli bir değerlendirme yapılmaması nedeniyle *Tayfun Kahraman*'ın adil yargılanma hakkı ihlal edilmiştir" denilmektedir. Başvuranın temsilcileri, gerekçeli kararın açıklanmasının ardından bu kararın *Kavala*'nın davası üzerindeki etkilerine ilişkin değerlendirmelerini sunacaklardır.

Başvuranın temsilcileri ayrıca, *Kavala*'nın Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde bekleyen son başvurusunun, Türk makamlarının mevcut iki *Kavala* kararını tam olarak uygulamaya yönelik devam eden yükümlülüklerini etkilemediğini yinelemişlerdir.

Son olarak, Komite'den şunları talep etmişlerdir: (1) yetkilileri, *Kavala*'nın ne zaman ve nasıl serbest bırakılacağına dair net bir zaman çizelgesi içeren yeni ve acil bir bireysel önlemler eylem planı hazırlamaya davet etmek; (2) Tamamlayıcı Ortak Usulü başlatmak.

Genel tedbirler

Komite, son incelemesinde, genel önlemlerin incelenmesine 2026 yılının Mart toplantısında (DH) devam etme kararı almıştır.

Cevaplarında (DH-DD(2025)1027), yetkililer daha önce sundukları bilgilere atıfta bulunarak, başvuranın temsilcilerinin diğer iddialarının spekülâtif nitelikte olduğunu ve kararın uygulanmasıyla ilgisi bulunmadığını,

bu nedenle dikkate alınmaması gerektiğini düşündüklerini eklemiştir. Yetkililer, Komite'ye gelişmeler hakkında bilgi vermeye devam edeceklerdir.

Sekreteryanın analizi

Kavala davası, başvurunun derhal serbest bırakılması gereken ve Sözleşme'nin 46 § 4 maddesi uyarınca ihlal kararı verilmesine rağmen başvuranın tutuklu kalmaya devam ettiği tek karardır. Bu benzeri görülmemiş bir durum karşısında Komite, Türk makamlarına *Kavala*'nın derhal serbest bırakılmasını sağlamaları için sürekli çağrıda bulunurken, Reykjavik Deklarasyonu'nun ruhuna uygun olarak yapıcı ve sonuç odaklı bir diyalog kurulması gerektiğini de vurgulamıştır.³

Sekreteryanın yetkililerle yaptığı üst düzey teknik toplantılar sonucunda⁴ sonuç getirme olasılığı yüksek somut yollar belirlemiş olmasına ve Komite'nin açık taleplerine rağmen, başvurunun "Türkiye'nin Sözleşme ve hukukun üstünlüğü ilkeleri kapsamındaki yükümlülüklerini ciddi şekilde ihlal ederek" tutuklu kalması son derece endişe vericidir.⁵ Komite, tüm Türk makamlarına, başvurunun derhal serbest bırakılmasını sağlamak için tüm olası seçenekleri değerlendirmeye ve bu amaçla çabalarını büyük ölçüde hızlandırmaya ve mevcut tüm araçlarla somut ilerleme kaydetmeye bir kez daha şiddetle çağrıda bulunabilir.

Daha spesifik olarak, Mahkeme'de görülen yeni *Kavala* davasının dostane bir şekilde çözüme kavuşturulması konusunda henüz bir sonuca varılamamıştır. Bu, başvurunun serbest bırakılmasını ve nihai olarak beraatini sağlamak amacıyla iç hukuk yollarının hızla yeniden açılmasına yol açabilecek Türk makamlarının elindeki seçeneklerden biri olmaya devam etmektedir ve Komite bu konuda çağrısını yinelemek isteyebilir.

Ayrıca, Komite'nin de vurguladığı gibi, Anayasa Mahkemesi'nin *Kavala*'nın bekleyen başvuruları ile ilgili olarak Sözleşme'ye uygun bir karar vermesi, yeniden yargılama için usulî bir imkân sağlamak açısından en önemli yol olmaya devam etmektedir. Bu başvurular konusunda gözle görülür bir ilerleme olmaması, *Kavala*'nın durumu açısından çok endişe verici olmakla kalmayıp, Anayasa Mahkemesi nezdindeki başvuru mekanizmasının mevcut davada etkinliği konusunda da soru işaretleri yaratmaktadır. Komite'nin yetkililere, bu başvuruların Mahkeme'nin kararlarına uygun olarak derhal karara bağlanmasını sağlama çağrısı her zamankinden daha geçerlidir.

Tüm bunlara rağmen, yetkililerin yapıcı yaklaşımı da dikkate alınmalıdır. Başvuranın durumuna bir çözüm bulmak için, farklı yetkililerin katılımıyla yüksek düzeyde bir değerlendirme gerektiren ve halen devam eden bir iç süreç olduğuna dair işaretler vermişlerdir. Bu bağlamda, yetkililer Sekreterlik ile düzenli temas halinde olmaya devam etmektedirler; bu temaslar arasında Haziran 2025'te Strazburg'da Adalet Bakan Yardımcısı ile yapılan bir toplantı da bulunmaktadır. Ancak, ilgili ulusal sürecin sınırlı bir hızda ilerlemesi üzücüdür.

Yetkililer ayrıca, *Tayfun Kahraman* davasında Anayasa Mahkemesinin adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin yakın tarihli kısa karar hakkında bilgi vermişlerdir. Bu karar da ilgi çekicidir, zira Kahraman, 2013 Gezi Parkı olaylarıyla ilgili olarak *Kavala* ile aynı davada yargılanmıştır. Komite, yetkililerden bu davayla ilgili gerekçeli kararın açıklanmasının ardından, özellikle Anayasa Mahkemesinde *Kavala*'nın şikayetleriyle ilgili olası sonuçları hakkında bilgi vermelerini isteyebilir.

Ayrıca, terör sonrası dönemin siyasi ve hukuki yönlerini değerlendirmek üzere kurulan (ve diğerlerinin yanı sıra özgürlük, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü teşvik etmeyi amaçlayan) partiler üstü Parlamento Komisyonu da bu bağlamda ilgi çekici olabilir.⁶ Komisyonun, 1 Ekim'de Parlamento yeniden toplandıktan sonra, yasama değişiklikleri de dahil olmak üzere Parlamento'ya önerilerde bulunması öngörülmektedir.⁷ Komite, Türk makamlarını "Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu" ve "Terörsüz Türkiye girişimi"nden yararlanmayı düşünmeye teşvik edebilir ve bu davanın uygulanmasında ilerleme sağlamak amacıyla yetkilileri Komisyon ve Sekreterlik ile işbirliği yapmaya çağırabilir.

³ 1492^(nd) CM(DH) toplantısı, Mart 2024

⁴ 15 Şubat ve 24 Ekim 2024, 23 Mayıs 2025.

⁵ Örneğin bkz. CM/Del/Dec(2024)1514/H46-37 .

⁶ <https://www.aa.com.tr/en/turkiye/turkiye-s-terror-free-process-unique-model-for-nation-turkish-parliament-speaker/3670744>; Anadolu Ajansı devlet tarafından işletilen bir haber ajansıdır.

⁷ <https://www.hurriyetdailynews.com/parliaments-anti-terror-panel-meets-to-set-work-schedule-212444>

Sonuç olarak, ulusal düzeydeki mevcut çabalar, gelişmeler ve süreçler ile yetkililer ve Sekreteryaya arasında devam eden sık temaslar, mevcut davada somut bir çözümün bulunacağına dair gerçek bir umut vermektedir ki bu olumlu bir gelişmedir. Başvuranın özgürlüğünden mahrum kaldığı sürenin uzunluğu göz önüne alındığında, yetkililerin çok yakın bir gelecekte sorunu çözebilecek sonuçlar ortaya koyması esastır.

Finansman sağlandı